

1997 година

София, февруари 1997 г.

Когато пристигнах пред Народното събрание, там вече имаше доста хора, които го бяха обкръжили отвсякъде. Те свиреха с уста или свирки, крещяха „червени боклуци“ и „убийци“ и хвърляха снежни топки към полицаите. Пред „Александър Невски“, откъм парламента, бяха инсталирани тонколони, от които предаваше „Дарик радио“. Имаше постоянни включвания от сградата на парламента, както и отвън. И аз повиках, хвърлих две снежни топки и попитах някакъв мъж за часа. Беше четири и половина. Реших да прескоча до градинката пред „Кристал“ и да си купя сандвич. Не бях много гладен, но ми се искаше да се подкрепя с нещо. Отидох до павильона срещу италианското посолство – имаше голяма опашка. И там бяха включили „Дарик“. Не ми се чакаше и се зачудих дали да не отида другаде. Тогава откъм Военния клуб по „Цар Освободител“ се появиха два мерцедеса. Аз тръгнах да обикалям тълпата и пред паметника на Александър II видях Елън, която ми се усмихна.

– Откога си тук? – попитах я.

Срещата ни беше след един час.

– Отскоро – отвърна тя – Ходих до електронната поща и чух виковете.

– Ще стане още по-напечено – казах.

Край нас хората започнаха да викат „долу БСП“. И аз повиках.

– Какво ще стане сега? – попита Елън. Тя беше американка.

– Не знам.

Елън ме погледна недоверчиво.

– Какво викат тези хора? – попита тя.

– Червени боклуци.

– Какво значи това?

Преведох ѝ.

– Червени боклуци – повтори тя. – Не е ли малко крайно?

– Крайно е.

– Моите приятели се чудят на българите – каза Елън. – Чудят се как живеят с 20 долара на месец и защо не се бунтуват.

Ставаше дума за разни американци, които живееха в България.

Хората продължаваха да викат, да хвърлят снежни топки и камъни към парламента. Ставаха все повече, както и полицаите зад ограденията.

– Гладна съм – каза Елън – Искаш ли да отидем някъде и да хапнем нещо?

Отидохме в едно кафе на улица „Шипка“. Вътре беше топло, почти пълно, но имаше и свободни места. По радиото предаваха последните новини от площада пред парламента. Седнахме до прозореца. Навън се здрачаваше. В Докторската градина търчаха кучета.

– България става все по-екзотична – каза Елън – Но се чудя какво ще правя аз със своя живот.

– Защо? – попитах.

– Още имам пари, но не знам докога ще ми дават от кредитните карти

– продължи тя – Това не може да продължи вечно, нали?

– Слушай, защо не заминем за Америка. Там ще започна някаква работа, а и ти можеш да учиш.

– Но ти не искаше да ходиш в Америка? – учуди се Елън.

– Вярно. Не исках. Но какво от това? В края на краищата едно отиване до там не е кой знае какво. Седем часа със самолет.

– Но какво ще стане със семейството ти?

– Нищо. Жена ми се оправя и без мен. Освен това винаги мога да се върна. Имам хиляда и петстотин долара. Имам и апартамент. Мога да го продам. Струва поне 15 хиляди. Представяш ли си как пристигаме в Ню Йорк? Нашата първа нощ? Елън, не бъди страхлива. По дяволите! Да зарежем всичко и да се махнем оттук!

– Ти си луд – каза тя. Адски сериозно. Барманката донесе сандвичите. Започнахме да ядем мълчаливо. По радиото прекъснаха музиката

и съобщиха, че демонстрантите са нахлули в парламента.

– Наистина ли? – не повярва Елън, когато ѝ преведох.

– Искаш ли да отидем да видим?

Още щом излязохме, чух ревовете на тълпата. Когато наближихме Университета, започнаха да стават по-силни. Хората бяха изпълнили градинката пред Художествената академия. Стигаха чак до сградата на парламента, опираха в стените ѝ. Някои влизаха вътре през счупените прозорци и вратата. Един мъж трошеше прозореца на партерния етаж с лакът. Други се бяха качили на покривите на колите отпред и скачаха върху тях. Полицайте бяха изтикани до другата страна на сградата. Носеха шлемове и бронирани жилетки. Между тях имаше журналисти с камери и фотоапарати.

В този момент от вратата на парламента започна за излиза някакъв бял облак. Вятърът го разнесе и усетих как почва да ми люти на очите. Тълпата се отдръпна назад. С Елън тръгнахме към паметника на Цар Освободител. Там бяха запалили огън. Спряхме до него и Елън започна да се грее. Едно момче свиреше на китара и пееше, а другите му пригласяха. Беше се наметнал с американското знаме.

– Пак ще отида до електронната поща – каза Елън – Искам да проверя дали е пристигнало нещо.

– Не е ли вече късно?

– Те работят до седем часа, но дори след това винаги има някой. Много са любезни и ме харесват.

– Аз ще те чакам тук. До огъня.

Тя тръгна и аз видях как се смесва с хората, които изпълваха „Цар Шишман“, а после потъна в мрака. Момчето с американското знаме продължаваше да свири, а хората край мен пееха. Другите продължаваха да обсаждат Народното събрание, да крещат и да хвърлят камъни и снежни топки към стъклата. От време на време някое се строшаваше. Появиха се войници пред централния вход и откъм Академията на науките. Имаше и много полицаи, които обграждаха плътно сградата от вътрешната страна на тълпата. Откъм входа срещу „Ал.Невски“ продължаваше да се носи сълзотворен газ, но вятърът го разпръскваше. „Дарик“ ехтеше наоколо с информации за събитията

от площада и песни. Приличаше на голямо шоу.

Елън се върна и заедно с нея обиколихме още веднъж край парламента. Когато минавахме край „Ал.Невски“ видяхме, че са започнали да пристигат линейки. Бяха най-различни модели – съветски „Волги“, микробуси „ФауВ“ и „Мерседес“ и камионетки. Всички бяха със запалени буркани. Изпълваха целия площад около църквата. Някои от хората им пречеха пътя.

– Ще минете само през мен! – крещеше старец на шофьора на една от линейките.

– Защо идвате? Кой ви повика?! – питаше жена на средна възраст. Шофьорът отговори, но не чух какво. Прожекторите на църквата също горяха, а тонколониите до стъпалата продължаваха да ехтят. Беше ми много студено. С Елън пак бяхме гладни и решихме да отидем да изядем по една пица във „Венеция“ на улица „Бенковски“.

Стигнахме до там, намерихме свободна маса, поръчахме две „Маргарити“ и кана червено вино, отпихме и Елън каза:

– Трябва да говоря с теб.

– Добре – отвърнах и се загледах по нашата сервитьорка.

– Става дума за нещо важно – недоволно ме погледна Елън.

– Добре – кимнах, – казвай.

– Трябва да се върна в Америка – рече тя и млъкна.

Аз се засмях.

– Винаги заминаваш за някъде – казах. – Първо Унгария, после Русия,

преди три дни се върна от Норвегия. Замини и за Америка. В края на краищата нали си американка.

Елън поклати глава.

– Ти нищо не разбираш. Този път е по-различно.

– Защо? – продължих да се хилия, после попитах – Да не би да ми казваш, че заминаваш завинаги?

– Не знам. Но ще е за дълго.

– Колко дълго?

– Не знам – рече тя.

И се разплака.

– Е, добре – насила се ухилих и пак погледнах сервитьорката. Тя се беше облегла на бара и говореше с някакво момче. Горката Елън. Заминава за Америка, а мен ме оставя при хубавите български момичета.

Това си беше наша шега. Елън се разрида още по-силно. Едно момиче от съседната маса се обърна.

– Добре, де. Пошегувах се – казах.

– Съжалявам. Все още не мога да осъзная какво казваш. Нали щеше да оставаш тук поне една година?

Търсеше си работа?

– Да, но нищо не намерих.

– Така е. Нищо не намери... Кога смяташ да пътуваш?

– След три дни е самолетът ми за Ню Йорк. Излитам от Виена. Оттам е най-евтино.

– Вдругиден?

– Да.

– Ясно – казах.

Сервитьорката донесе пиците. Елън ме гледаше с разтворени очи. Беше спряла да плаче.

– Каж ми нещо, моля те. Не бъди студен.

София, януари 1997 г.

– Няма.
 Но продължих да мълча и да се опитвам да мисля.
 – Кога реши да пътуваш?
 – Ами, след като не мога да намеря работа тук, по-добре ще е да отида в Кълъмбия и да започна специализацията си от втория семестър. Трябва да мисля зя своето бъдеще.
 – Мислех, че България ти харесва.
 – Наистина ми харесва, но как бих могла да живея тук?
 – Може би щеше да успееш да започнеш работа.
 – Вече съм решила – каза тя – Не се опитвай да ме разколебаеш.
 – Няма. А за мен помисли ли?
 – Ти ще останеш тук. А ако искаш, можеш да дойдеш в Америка.
 – Но никой няма да ми даде виза. Много добре знаеш.
 – Може и да ти дадат. Освен това няма да те забравя.
 – Твоя работа – вдигнах рамене – Но от този момент аз те считам само за приятелка.
 – Приятелка?
 – Нали винаги това искаше?
 – Да – кимна тя.
 Започнахме да се храним.
 Когато излязохме навън и стигнахме до ъгъла на „Дондуков“ и „Раковска“, видяхме, че на тротоара пред бистрото има полицаи, а на платното пред операта бяха спрели полицейски коли и два мотора. Те блокираха движението по двете улици в посоките към парка „Заимов“ и „Александър Невски“. Откъм парламента продължаваха да се носят викове.

В квартирата на Елън пуснах телевизора. Започна „Днес“ и дадох репортаж от Народното събрание. След това пуснахме ВВС. Водещата новина бяха събитията от България.
 – Вие, българите, вече ставате известни – рече Елън.
 И тя се засмя, а после се съблече гола и легна. Зави се под одеалото.
 – Много съм уморена.
 – И аз.
 – Ела.
 Нищо не отвърнах.
 – Ела – повтори тъжно тя.
 – Не – рекох – Нали ти обясних? Ние сме приятели. Никакъв секс.
 – Но защо?
 – Не знам. По добре ще е за мен, ако се разделим още сега. Най-малкото, ако не правим любов.
 – Но това е глупаво! Както искаш. Ако искаш може да си тръгнеш.
 – Много е късно – рекох. Наближаваше полунощ. – мога да остана да спя тук, ако ми разрешиш. На другото легло, разбира се.
 Легнах на леглото във вестибюла и тя загаси лампата. Когато се събудих, разбрах, че Елън е при мен. Беше гола и усетих тялото ѝ до моето. Тя ме целуваше. Лицето ѝ беше мокро от сълзи.
 – Моля те, моля те... – шепнеше тя.
 – Махни се – дръпнах се аз – Не искам.
 – Моля те! Не... прави... това... с мен... Моля те... Желая те... Обичам те.
 – Не – станах от леглото – Ще си тръгна.

– Недей – тя се свлече в краката ми гола, разплакана и малка в тъмната стая.
 Светнах лампата и се облякох, а тя продължаваше да стои гола и да ме гледа.
 – Наистина ли си тръгваш?
 – Не мога да остана.
 – Майната ти!
 Тя трясна вратата след мен.

Тръгнах по „Раковска“ и когато се изкачих до площада пред „Ал. Невски“, видях, че пред Народното събрание има още хора, които продължаваха да викат. Отидох там и до паметника на Александър II видях двама познати.
 – Какво става? – попитах – Още ли са вътре?
 – Вътре са! Червени боклуци! Няма да ги пуснем да излязат! – извикаха няколко души.
 Беше студена нощ.
 Полицайте се бяха строили в редици отсреща и тропаха с палки по щитовете си, после се втурнаха да бият. Тълпата се разбяга и аз хукнах по „Шишман“. В главата ми избухнаха пламъци. Обърнах се и видях отблизо копчетата на униформа.
 Когато се свестих, до мен някакво момче стенеше на земята. Беше ми студено, главата ме цепеше, станах и се пипнах отзад. Косата ми лепнеше и видях кръвта по дланта си.
 Улиците бяха пусти.
 Най-после всичко беше свършило.

Стефан Кисъев

Романът „Сестри Палавееви в бурята на историята“ на Алек Попов спечели наградата за нова българска художествена проза „Хеликон“. Призът беше връчен на церемония в столичната книжарница „Хеликон-Витоша“ на 12 декември.

Миналогодишният победител Христо Карастоянов връчи на Алек Попов статуетката „Орлето на Хеликон“, изработена от скулптора писател Евгени Кузманов. Алек Попов е първият български писател, спечелил за втори път отличието. Преди 11 години той получи първата награда „Хеликон“

за сборника си с разкази „Ниво за напреднали“.
 „Мечтая да видя процес на национално помирение, който да ни позволи да вървим напред. Писах първата част на книгата в по-спокойна обстановка. За втората част ситуацията е променена – призраците от миналото се съживяват с неочаквана сила. Това прави задачата ми много трудна, защото писателят се нуждае от историческа дистанция. Историческите рани оживяват и това е плашещо, но и ни казва, че страницата не е затворена и трябва да минем през нея, за да стигнем до по-добро бъдеще“ – така Алек Попов

направи връзка между събитията около 9 септември 1944 г. и днешните протести срещу правителството.
 Романът „Сестри Палавееви в бурята на историята“ беше избран от петчленно жури в състав: Калин Донков (председател), Кристина Димитрова, Юрий Лазаров, Андрей Захариев и Бойко Ламбовски, между 12 книги. Мотивите му са: „Книгата изпъква с впечатляващия творчески риск да се обърне към една двусмислена в общественото съзнание епоха. Изпъква и с високия художествен резултат от този риск“.